

Upoważnienia habitualne (*facultates habituales*) – wprowadzenie do problematyki

Zagadnienie upoważnienia habitualnego nie cieszy się w kanonistyce dostatecznym zainteresowaniem. Dotyczy to nie tylko literatury polskiej, ale i zagranicznej. O ile bowiem po polsku nie ma bodaj żadnego opracowania szczegółowego w tym przedmiocie, o tyle w literaturze zagranicznej problematyka ta jest zwykle traktowana przy okazji innych zagadnień¹.

Tymczasem instytucja upoważnienia habitualnego staje się coraz bardziej aktualna. Wynika to z wyjątkowej aktywności ustawodawcy kościelnego w dobie przemian i reform, zwłaszcza na poziomie organizacji administracji kościelnej w znaczeniu strukturalnym (reformacja Kurii Rzymskiej) oraz w znaczeniu materialnym (zmiany dotyczące procedur małżeńskiej czy karnych).

Celem poniższych rozważań jest zarysowanie teoretycznej instytucji upoważnienia habitualnego na podstawie obowiązującego ustawodawstwa kościelnego. Oczywiście, tak określony program badawczy nie wyczerpuje zagadnienia, które – jak na razie – oczekuje wciąż na dogłębną analizę w literaturze kanonistycznej w ogóle.

---

¹ Por. J. Canosa, *Nota: Segretario di Stato: Rescritto „ex audientia Sanctissimi” di conferma di alcune „facoltà straordinarie” al Decano della Rota Romana, 30 settembre 1995*, „Ius Ecclesiae” 9 (1997) nr 1, s. 377-381; J. García Martín, *Facultades concedidas a los legados pontificios per la „Congregación para la evangelización de los pueblos”*, „Commentarium pro Religiosis et Missionariis” 82 (2001) nr 3-4, s. 317-343; J. M. Huels, *Permissions, authorizations and faculties in canon law*, „Studia Canonica” 36 (2002) nr 1, s. 25-58; J. M. Huels, *Privilege, faculty, indult, derogation. Diverse uses and disputed questions*, „The Jurist” 63 (2003) nr 2, s. 213-252.

Wyjątkiem są artykuły poświęcone tylko temu zagadnieniu, zob. J. González Ayesta, *La specificità delle „facoltà abituali” all’interno della delega (can. 132 CIC ’83)*, „Ius Ecclesiae” 12 (2000) nr 1, s. 187-208; J. García Martín, *Le facultà abituali secondo la disciplina canonica*, „Apollinaris” 74 (2001), s. 659-687.

1. Założenie teoretyczne: upoważnienie habitualne jako kompetencja

1.1. Norma kompetencyjna w ogólnej teorii prawa

W ogólnej teorii prawa wskazuje się na normę kompetencyjną, która umożliwia ważne dokonywanie czynności konwencjonalnych (np. prawnych). To dzięki normie kompetencyjnej dany podmiot prawa otrzymuje kompetencję („możność prawną”, upoważnienie) do dokonania tejże czynności konwencjonalnej tak, że wobec adresata danej kompetencji zaktualizuje się bądź powstanie obowiązek określonego zachowania².

Takiej kompetencji nie można domniemywać; musi być ona zawsze wyraźnie wskazana, choćby przez nakaz dokonania pewnej czynności konwencjonalnej (prawnej). Dokonanie czynności konwencjonalnej bez kompetencji skutkuje jej nieważnością. Kompetencja oznacza bowiem, że dany podmiot może ważne dokonywać określonej czynności konwencjonalnej³.

Kompetencje mogą przysługiwać nie tylko organom państwa (i zwykle wtedy mowa jest o „kompetencjach” właśnie), ale i poszczególnym osobom (jako upoważnienie)⁴.

1.2. Norma kompetencyjna w teorii prawa kościelnego

Koncepcję normy kompetencyjnej można zastosować do teorii prawa kościelnego. Kompetencja czy upoważnienie jest wówczas treścią dyspozycji normy kanoniczno-prawnej⁵. Zwraca się przy tym uwagę, że z samej czynności konwencjonalnej (np. delegacji) może wynikać norma kompetencyjna⁶. Na gruncie prawa kanonicznego

² Por. S. Wronkowska, *Sytuacje wyznaczone przez normy prawne*, [w:] A. Redelbach, S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1992, s. 147; M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, s. 28–29.

³ Zob. S. Wronkowska, *Sytuacje...*, dz. cyt., s. 148.

⁴ Por. M. Zieliński, *Wykładnia...*, dz. cyt., s. 29.

⁵ Tak właśnie uważa R. Sobański, *Nauki podstawowe prawa kanonicznego*, t. 1: *Teoria prawa kanonicznego*, Warszawa 2001, s. 72. Autor ten jednak wcześniej nie wyrażał tego poglądu tak wyraźnie. Por. R. Sobański, *Teoria prawa kościelnego*, Warszawa 1992, s. 144.

⁶ Por. P. Kroczyk, *Teologiczne podstawy reguł sensu czynności konwencjonalnych i norm kompetencyjnych w prawie kanonicznym i ich konsekwencje dla decyzji prawodawczych*, „*Annales Canonici*” 9 (2013), s. 58.

przyjmuje się definicję normy kompetencyjnej jako upoważnienia do dokonania czynności konwencjonalnej⁷. Bez takiej kompetencji nie można ważnie („doniośle w prawie”) zrealizować określonej czynności konwencjonalnej⁸.

Norma kompetencyjna doprowadza do wytworzenia się stosunku prawnego – między osobą mającą kompetencję i osobą podległą tej kompetencji. W wyniku wykonania kompetencji powstaje obowiązek po stronie osoby podległej tejże kompetencji. Jednakże w Kościele niejednokrotnie udzielenie kompetencji oznacza też obowiązek po stronie tego, kto tę kompetencję uzyskał⁹. Ta kompetencja może dotyczyć określonej tylko czynności konwencjonalnej, ale też może mieć charakter generalny i obejmować cały zespół czynności¹⁰.

1.3. Norma kompetencyjna w porządku kanonicznym

1.3.1. Przyznawanie kompetencji w porządku kanonicznym

Praktycznie rzecz ujmując, każda czynność prawna w porządku kanonicznym wymaga kompetencji dla jej ważności (por. kan. 124 § 1 CIC; kan. 931 § 1 CCEO¹¹). Skoro zaś koncepcja czynności prawnej w prawie kanonicznym jest bardzo szeroka i obejmuje również takie czynności, jak wydanie ustawy kościelnej, wyroku czy aktu administracyjnego poszczególnego¹², stąd określenie kompetencji osoby, dokonującej danej czynności prawnej, jako *habilis* („zdolna” – kan. 124 § 1 CIC) lub *competens* („właściwa” – kan. 931 § 1 CCEO). Obydwa te pojęcia odnoszą się do teoretycznoprawnej koncepcji normy kompetencyjnej. Bez tej kompetencji nie można ważnie dokonać jakiegokolwiek czynności prawnej w porządku kanonicznym (por. kan. 124 § 1 w zw. z kan. 10 CIC; kan. 931 § 1 w zw. z kan. 1495 CCEO). Jak wiadać, kompetencja ta przysługuje tak osobom fizycznym („zdolnym” do dokonania

7 Zob. P. KroczeK, *Teologiczne podstawy...*, dz. cyt., s. 59.

8 Por. P. KroczeK, *Teologiczne podstawy...*, dz. cyt., s. 59.

9 Zob. P. KroczeK, *Teologiczne podstawy...*, dz. cyt., s. 59–60.

10 Por. M. Zieliński, *Wykładnia...*, dz. cyt., s. 28; P. KroczeK, *Teologiczne podstawy...*, dz. cyt., s. 59–60.

11 Skróty oznaczają odpowiednio: CIC/17 – *Codex Iuris Canonici* z 1917 roku, CIC – *Codex Iuris Canonici* z 1983 roku, CCEO – *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* z 1990 roku.

12 Tak np. twierdzi G. Michiels, *Principia generalia de personis in ecclesia: commentarium libri II Codicis iuris canonici canones praeliminares 87–106*, Parisiis–Tornaci–Romae 1955, s. 574–575.

czynności prawnej), jak i organom¹³ administracji kościelnej („właściwym” czy „kompetentnym” – jak to wyraźnie wskazuje kodeks wschodni).

Ustawodawca kościelny tę kompetencję przyznaje zatem zasadniczo za pomocą czynności prawnej. Może się to dokonać zwłaszcza przez prowizję kanoniczną, czyli powierzenie urzędu kościelnego, ale również w samej ustawie. Ustawodawca używa wówczas takich wyrażen, jak: *potest* („może” – kan. 691 § 2 CIC), *spectat* („należy [do]” – kan. 470, 584, 1671 § 1 CIC), *pertinet* („należy” – kan. 1671 § 2 CIC), *ius habet, ius est* („ma prawo” – kan. 213, 214 CIC), *facultatem habet* („ma upoważnienie” – kan. 667 § 4 CIC), *facultate gaudet* („cieszy się upoważnieniem” – kan. 885 § 2 CIC)¹⁴. Każde z tych wyrażen oznacza udzielenie kompetencji.

Upoważnienie habitualne zatem – jak można się domyślić – stanowi z teoretycznoprawnego punktu widzenia normę kompetencyjną. Przyznaje bowiem w wyniku czynności prawnej daną kompetencję. Kompetencje w porządku kanonicznym z kolei nie muszą koniecznie wynikać z powierzenia urzędu kościelnego (w ramach władzy zwyczajnej – kan. 131 § 1 CIC, *pars prima*) bądź z innej czynności prawnej udzielającej danej kompetencji (w ramach władzy delegowanej – kan. 131 § 1 CIC, *pars secunda*). To przekazanie kompetencji może się wszak odbyć także w sposób niejako pośredni, poprzez udzielenie upoważnienia habitualnego, o czym niżej. W każdym z tych przypadków powinno się to dokonać z poszanowaniem zasad nie tylko prawa, ale i założeń teologicznych porządku kanonicznego¹⁵.

¹³ Pojęcie „organu” należy w porządku kanonicznym odrzucić. Każdej czynności prawnej w Kościele dokonuje *osoba*, czyli konkretny podmiot, a nie jakiś abstrakcyjny konstrukt prawny, czyli organ. Następuje zatem w porządku kanonicznym swoista „personalizacja” aktu administracyjnego. Jest on wydawany nie przez abstrakcyjnie pojęty organ administracyjny (np. biskupa diecezjalnego), ale przez konkretną osobę piastującą ten kompetentny urząd kościelny (tj. ks. bp. Jana Kowalskiego, biskupa diecezjalnego X). Stąd też ze względu na różnice między porządkiem kanonicznym a systemami prawa administracyjnego świeckiego przejęcie terminu „organ administracyjny” nie jest prawidłowe w prawie kanonicznym. Por. P. Skonieczny, *Kościelny akt administracyjny według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Wprowadzenie dla prawników świeckich*, „Casus” 66 (2012) z. 4, s. 19, 22–23; P. Skonieczny, *Umowa powierzenia parafii instytucji zakonnej: uwagi ogólne*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 28 (2014), s. 279.

¹⁴ Por. P. Kroczeck, *Teologiczne podstawy...*, dz. cyt., s. 60; P. Kroczeck, *The art of legislation: the principles of lawgiving in the Church*, Kraków 2011, s. 146.

¹⁵ Odnośnie do tego wymiaru słusznie wypowiada się P. Kroczeck, *Teologiczne podstawy...*, dz. cyt., s. 72.

1.3.2. Brak definicji kodeksowej upoważnienia habitualnego

Wyprzedzając nieco rozważania, ale ze względu na konieczność zdefiniowania przedmiotu od razu, trzeba zauważyć, że upoważnienia habitualne (*facultates habituales*) nie mają definicji kodeksowej¹⁶.

W literaturze proponuje się¹⁷, by przez upoważnienie habitualne rozumieć 1. udzielenie *ab homine*, 2. kompetencji, czyli upoważnienia czy uprawnienia (*facultas*), 3. bezpośrednio ze względu na urząd kościelny jako taki. Tak udzielone upoważnienie zostaje następnie złączone z tymże urzędem kościelnym, nawet jeżeli nie staje się częścią jego kompetencji, a zatem nie staje się częścią władzy zwyczajnej¹⁸.

Upoważnienie habitualne reguluje obecnie kan. 132 CIC, składający się z dwóch paragrafów. Odpowiada mu kan. 982 CCEO (z pewnymi zmianami w § 2 w stosunku do tekstu łacińskiego¹⁹).

Can. 132 [can. 982 CCEO] – § 1. *Facultates habituales reguntur praescriptis de potestate delegata.*

§ 2. *Attamen nisi in eius concessione aliud expresse caveatur aut electa sit industria personae* [CCEO: –], *facultas habitualis* [CCEO: + vero] *Ordinario* [CCEO: Hierarchae] *concessa non perimitur resoluta iure Ordinarii* [CCEO: Hierarchae,] *cui concessa est, etiamsi ipse eam exsequi coeperit* [CCEO: –], *sed transit ad quemvis Ordinarium* [CCEO: Hierarcham,] *qui ipsi* [CCEO: ei] *in regimine succedit.*

Kan. 132 – § 1. Upoważnienia habitualne rządzają się przepisami o władzy delegowanej.

§ 2. Jednakże jeżeli przy udzielaniu nie zastrzeżono wyraźnie inaczej albo wybór nie nastąpił ze względu na zdatność osoby, upoważnienie habitualne udzielone ordynariuszowi nie zostaje odjęte z ustaniem prawa ordynariusza, któremu [je] udzielono, nawet jeżeli zaczął je wykonywać, lecz przechodzi na każdego ordynariusza, który jest jego następcą w rządzeniu.

¹⁶ Por. V. De Poalis, A. D'Auria, *Le norme generali. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro primo*, Città del Vaticano 2008, s. 432. Było to celowe działanie w trakcie prac nad kodeksem łacińskim z 1983 roku; por. niżej, II.2.

¹⁷ Zob. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 193.

¹⁸ Por. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 193.

¹⁹ Zmiany te są zaznaczone w nawiasach kwadratowych. Znaki: – oznacza brak tekstu zaznaczonego kursywą; + dodanie słowa w porównaniu z kodeksem łacińskim. W nawiasach ponadto wskazano na różne słowa w kodeksie wschodnim w porównaniu z łacińskim.

1.3.3. Język polski kanonistyczny: „uprawnienie” czy „upoważnienie” habitualne?

W przytoczonym powyżej tłumaczeniu na język polski tekście łacińskim zmieniono terminologię „uprawnienie” na „upoważnienie”. Zmiana ta bardziej odpowiada koncepcji normy kompetencyjnej, która w ten sposób – właśnie słowem „upoważnienie” – jest wyrażana w polskim języku prawnym²⁰. Termin „upoważnienie” jest szerszy niż „uprawnienie”, gdyż obejmuje nie tylko obywateli, ale i organy państwowe. Tę uwagę językową należy odpowiednio zastosować do prawa kanonicznego. W *facultates* nie chodzi jedynie o kompetencje (czyli prawa lub uprawnienia) poszczególnych wiernych (np. w kan. 167 § 1, 174 § 1 CIC), ale też o kompetencje osób sprawujących urzędy czy funkcje w Kościele (np. kan. 144 § 2, 517 § 2 CIC).

2. Normatywny punkt wyjścia: ewolucja regulacji prawnokanonicznej odnośnie do upoważnień habitualnych

2.1. Etap I: upoważnienie habitualne jako przywilej

Przepis kan. 132 § 1 CIC nie ma źródeł w kodeksie z 1917²¹. Natomiast paragraf 2 obowiązującego kan. 132 CIC odwołuje się do kan. 66 § 2 CIC/17, a ponadto do niektórych innych przepisów wydanych po promulgacji kodeksu pio-benedyktyńskiego²².

²⁰ Zwykle „upoważnia się” ministra do wydania jakiegoś rozporządzenia itp. Por. M. Zieliński, *Wykładnia...*, dz. cyt., s. 29.

²¹ Na temat wcześniejszego rysu historycznego zob. G. Michiels, *Normae Generales Iuris Canonici. Commentarius Libri I Codicis Iuris Canonici*, t. 2, Lublin 1929, s. 435–437.

²² Tak podaje oficjalne wydanie obowiązującego kodeksu łacińskiego *cum fontibus*. Por. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Authentice Interpretando, *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Fontium annotatione et indice analytico-alphabetico auctus*, Città del Vaticano 1989, s. 34–35, kan. 132. Przepisy te powołują się na w rzeczy samej regulacje szczegółowe, dotyczące w ogólności reformy systemu upoważnień habitualnych w związku z wejściem w życie CIC/17. Chodzi o następujące źródła: Sacra Congregatio Consistorialis, *Decretum Proxima sacra circa quosdam Ordinariorum facultates*, 25.04.1918, „Acta Apostolicae Sedis” [dalej: AAS] 10 (1918), s. 190–192; Sacra Congregatio Consistorialis, *Responsum de facultate applicandi missas in favorem seminariorum*, 1.07.1918, AAS 10 (1918), s. 325; Pius XI, *Motu proprio Post datam de Ordinariorum facultatibus quinquennialibus*, 20.04.1923, AAS 15 (1923), s. 193–194.

Przepis kan. 66 CIC/17 stanowił zatem w księdze I – *Normy ogólne*, w tytule VI o przywilejach²³:

Can. 66. – § 1. *Facultates habituales quae conceduntur vel in perpetuum vel ad praefinitum tempus aut certum numerum casuum, accensentur privilegiis praeter ius.*

§ 2. *Nisi in earum concessione electa fuerit industria personae aut aliud expresse cautum sit, facultates habituales, Episcopo aliisque de quibus in can. 198, § 1 ab Apostolica Sede concessae, non evanescent, resoluta iure Ordinarii cui concessae sunt, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad Ordinarios qui ipsi in regimine succedunt; item concessae Episcopo competunt quoque Vicario Generali.*

§ 3. *Concessa facultas secumfert alias quoque potestates quae ad illius usum sunt necessariae; quare in facultate dispensandi includitur etiam potestas absolvendi a poenis ecclesiasticis, si quae forte obstant, sed ad effectum dumtaxat dispensationis consequendae.*

Kan. 66 – § 1. Upoważnienia habitualne, które są udzielane lub na stałe, lub na określony czas albo do określonej liczby przypadków, zaliczają się do przywilejów obok prawa.

§ 2. Jeżeli nie zostały udzielone ze względu na przymioty osoby albo co innego nie zostało wyraźnie zastrzeżone, upoważnienia habitualne, udzielone przez Stolicę Apostolską biskupowi i innym, o których w kan. 198 § 1, nie wygasają po ustaniu władzy ordynariusza, któremu zostały udzielone, także jeżeli zaczął on sam je wykonywać, lecz przechodzą na ordynariuszy, którzy po nich następują w rządzeniu; tak udzielone biskupowi przysługują też wikariuszowi generalnemu.

§ 3. Udzielone upoważnienie zawiera w sobie inne uprawnienia konieczne do ich stosowania; stąd w upoważnieniu do dyspensowania zawiera się także władzę do zwalniania z kar kościelnych, jeżeli te przypadkiem stałyby na przeszkodzie, lecz jedynie dla uzyskania dyspensy.

Jak można od razu zauważyć z systematyki przyjętej przez ustawodawcę z 1917 roku, koncepcyjnie upoważnienie habitualne zostało umiejscowione przy instytucji przywileju.

Przywilej to akt administracyjny poszczególny, który udziela pewnej *facultas* (uprawnienia lub upoważnienia, czyli kompetencji) szczególnej na rzecz pewnych osób w Kościele²⁴. W przypadku upoważnień (kompetencji) mają one charakter *praeter legem* (por. kan. 66 § 1 CIC/17), tj. wykraczają poza te kompetencje, które związane są z danym urzędem kościelnym, dodając nową kompetencję. Stąd

²³ Tłumaczenie polskie – własne. Inne por. *Kodeks prawa kanonicznego*, tłum. z łaciny S. Biskupski, „Prawo Kanoniczne” 1 (1958) nr 1–2, s. 23–24.

²⁴ Por. P. V. Pinto, *Diritto amministrativo canonico. La Chiesa: mistero e istituzione*, Bologna 2006, s. 237.

upoważnienia habitualne rozwijały się głównie w prawie misyjnym²⁵ i przez tzw. upoważnienia pięcioletnie itp.²⁶ w związku z reformami struktury organizacyjnej Kościoła, szczególnie podczas Soboru Watykańskiego II²⁷.

Taka koncepcja upoważnienia habitualnego – jako przywileju właśnie – musiała jednak budzić poważne wątpliwości. W dyskusjach nad reformą kodeksu łacińskiego²⁸ zakwestionowano najpierw, co prawda, nie problemy konstrukcyjne instytucji, ale zagadnienia szczegółowe²⁹. Już wszakże podczas dyskusji nad podziałem

²⁵ Przedstawienie rozwoju historycznego tej instytucji w prawie misyjnym z jej wpływem na prawo powszechne Kościoła łacińskiego (a przez to i Kościołów wschodnich) por. M. Martinelli, *L'origine e lo sviluppo delle „Facoltà speciali” di Propaganda Fide. Aspetti storici*, „Ius Missionale” 2 (2008), s. 11–37.

²⁶ Por. M. Martinelli, *L'origine...*, dz. cyt., s. 11–37.

²⁷ Na co zwraca uwagę E. Labandeira, *Trattato di diritto amministrativo canonico*, Milano 1994, s. 125–126.

²⁸ Zob. Aneks: prace legislacyjne nad kan. 132 CIC.

²⁹ Zmiany te proponowano od pierwszego etapu tzw. *versiones primitivae*, czyli najwcześniejszych projektów prac przed schematami całych ksiąg CIC; por. E. N. Peters, *Incrementa in Progressu 1983 Codicis Iuris Canonici*, Montréal 2005, s. LXXIX, przyp. 4. Dla wszystkich konsultorów było jasne, że instytucję należy zachować w przyszłym kodeksie łacińskim ze względu na jej znaczenie praktyczne. Por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III (diebus 19–23 februarii 1968 habita)*, „Communications” [dalej: Comm] 19 (1987) nr 1, s. 36–37. Dokonano przy tym szeregu interwencji o charakterze technicznym. Zmiana spójników z „vel” na „aut” w § 1 dokonała się w ostatnim projekcie roboczym sekretarza; por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 65. Poprawiono brzmienie kan. 66 § 2 CIC/17 na: „Episcopo aliisve Ordinariis”, aby uwzględnić ordynariuszy instytutów zakonnych; por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 51. Ponadto zastąpiono słowa „aliisve de quibus in can. [1]98 § 1” – początkowo na: „aliisve eidem iure equiparatis, ab Apostolica Sede concessae, non perimuntur [...]” (por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 37), a następnie – po krytyce określenia „ab Sancta Sede”, wprowadzono w projekcie roboczym sekretarza (por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 48) – „ab Apostolica Sede” (por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 40), by w końcu w ogóle z tej formuły zrezygnować (por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 51, 65). Wreszcie, ciągle w § 2, zamiast „ad Ordinarium” zaproponowano „ad **quemvis** Ordinarium”, by podkreślić, że nie chodzi o jedynie następców biskupów diecezjalnych na urządzie, ale jakichkolwiek ordynariuszy (por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 37). Wprowadzono nowy § 3, opierając się na n. 14 § 2 *Ecclesiae Sanctae*; por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 37. Podniesiono, że zawężenie kan. 66 § 3 CIC/17 do pewnych tylko przypadków (dyspensowania i absencji) jest nieprawidłowe, a stąd w projektowanym § 4 rozszerzono hipotezę zawartą w nim normy na wszelkie przeszkody. Por. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III...*, dz. cyt., s. 37–38.

władzy rządzenia na zwyczajną i delegowaną zauważono problem upoważnień habitualnych³⁰.

2.2. Etap II: upoważnienie habitualne jako przekazanie władzy (*potestas*)

Zagadnienie pojawiło się z całą siłą po konsultacjach projektu Księgi I z 1977 roku. Dwie z poproszonych o konsultacje konferencji episkopatu zaproponowały wówczas przeniesienie instytucji upoważnień habitualnych do przepisów o władzy rządzenia, zaraz po kanonie stanowiącym o rodzajach tej władzy³¹.

W wywiązanej wówczas dyskusji wskazano na cechy wspólne upoważnień habitualnych z instytucją przywileju. Przede wszystkim upoważnienie habitualne jest udzielane danym adresatom normy prawnej aktem poszczególnym – dokładnie tak, jak przywilej³².

Przeciwko jednak takiemu rozumieniu upoważnienia habitualnego jako przywileju przemawia przedmiot – chodzi o przekazaną władzę (*potestas*), a nie łaskę. Co więcej, ta władza nie jest ani zwyczajna, ani delegowana. Z pewnością zaś upoważnienie habitualne nie ma natury łaski, gdyż nie jest ono udzielane na korzyść adresata upoważnienia – biskupa diecezjalnego, lecz z myślą o innych. Upoważnienie habitualne może zawierać w sobie udzielenie przywileju, ale nie musi. Tak rozumiane upoważnienie habitualne jest odrębną instytucją kanoniczno-prawną (*categoria per se stans; institutum iuridicum quod Ecclesiae est proprium et quod*

W projekcie z 1974 roku zmiany w kan. 76 miały charakter jedynie gramatyczny, ewentualnie stylistyczny. Por. Coetus studii „De Normis generalibus deque Personis physicis et iuridicis”, *Schema Canonum Libri Primi: Normae generales*, Romae 1974, także w: Comm 23 (1993) nr 1, s. 84–85, a następnie zaaprobowane jako kan. 77 na sesji XIII (13–17.05.1974), por. Coetus studii „De Normis generalibus deque Personis...”, dz. cyt., s. 41. Projekt z 1977 roku (tzw. *prima versio*) nie zawierał już żadnych zmian. Por. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema canonum Libri I De Normis Generalibus (Reservatum)*, Città del Vaticano 1977, s. 27–28, can. 76.

³⁰ Por. Coetus studii „De Personis physicis et moralibus” (olim: „De Quaestionibus specialibus Libri II”), *Sessio VII (diebus 26–30 aprilis 1971 habita)*, Comm 22 (1990) nr 1, s. 14.

³¹ Byłby to kan. 98 *bis* w ówczesnym projekcie z 1976 roku. Zresztą zaproponowano dokładnie obowiązujące dziś umiejscowienie tego kanonu o upoważnieniach habitualnych. Por. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio II (dd. 23–27 octobris a. 1979 habita)*, Comm 23 (1991) nr 2, s. 197.

³² Por. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio II (dd. 23–27 octobris a. 1979 habita)*, dz. cyt., s. 197.

a se est; institutio sui generis)³³. Stąd na posiedzeniu 27 października 1979 roku zdecydowano o przeniesieniu przepisów o upoważnieniu habitualnym do tytułu o władzy rządzenia³⁴.

Z kolei na posiedzeniu 1 grudnia 1979 roku dyskutowano konstrukcję upoważnienia habitualnego wobec konieczności zmiany § 1, mającego właśnie taki, wyraźnie modelowy charakter. Od razu jednak zastrzeżono, że chodzi nie tyle o poznanie **natury** tejże instytucji, nazwanej *subdelegatio*, ile o określenie **regulacji** tej subdelegacji. Zdania wśród konsultorów były jednak podzielone; z pewnością nie jest to przekazanie władzy zwyczajnej. Skoro zaś upoważnienie habitualne przyznawane jest osobie, to zbliża się do władzy delegowanej. Stąd też odesłanie do przepisów o władzy delegowanej w zaproponowanej wówczas wersji kan. 98 *bis* § 1. W ten sposób nie przesądzono kwestii istotnych, zostawiając pole doktrynie³⁵. Zniesiono wówczas § 4 tego kanonu – zbędny, gdyż zakres władzy delegowanej został wyraźnie uregulowany (w ówczesnym kan. 105 projektu z 1977, a odpowiadający obecnemu kan. 138 CIC)³⁶.

2.3. Etap III: wieloznaczność pojęcia *facultas*

W ramach dyskusji nad *Schema CIC* z 1980 roku podniesiono słusznie, że pojęcie *facultas* jest w kodeksie używane w różnym znaczeniu. Postulowano, by tę kwestię ujednoznaczyć i zarezerwować termin *facultas* tylko dla upoważnień habitualnych. W odpowiedzi stwierdzono, że takie ujednoczenie terminologiczne nie jest możliwe ani w samym kodeksie, ani w kanonistyce, gdyż termin ten jest wieloznaczeniowy³⁷.

³³ Zob. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio II* (dd. 23–27 octobris a. 1979 habita), dz. cyt. s. 197.

³⁴ Por. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio II* (dd. 23–27 octobris a. 1979 habita), dz. cyt., s. 197, 209.

³⁵ Por. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio III* (dd. 26 nov. – 1 dec. 1979 habita), Comm 23 (1991) nr 2, s. 222–223, 240. Przepis ten brzmiał: „Facultates habituales, salvis praescriptis §§ 2 et 3, reguntur praescriptis de potestate delegata”. Słowa „salvis praescriptis §§ 2 et 3” wprowadzono wobec uwagi, że treść paragrafów następujących ma charakter władzy zwyczajnej, a nie delegowanej, jak stanowi z kolei § 1 (zob. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio III* (dd. 26 nov. – 1 dec. 1979 habita), dz. cyt., s. 223).

³⁶ Por. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio III* (dd. 26 nov. – 1 dec. 1979 habita), dz. cyt., s. 223, 240.

³⁷ Zob. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Relatio complectens synthesim animadversionum ab Em.mis et Exc.mis Patribus Commissionis ad novissimum schema Codicis*

Dalsze prace nad omawianym kanonem nie są znane, gdyż uzasadnienie wprowadzanych zmian nie zostało opublikowane. W każdym razie zmiany te mają zwykle charakter techniczny³⁸ lub systematyczny (pominięcie w promulgowanym tekście § 3, zbędnego wobec treści kan. 479 § 3 CIC)³⁹.

3. Instytucja upoważnienia habitualnego w świetle obowiązującego ustawodawstwa

3.1. Termin

3.1.1. Upoważnienia habitualne sensu stricto

Jak można zauważyć z rozwoju regulacji odnośnie do *facultates habituales* w ostatniej kodyfikacji łacińskiej⁴⁰, pojęcie to z pewnością jest wieloznaczne⁴¹. Stąd w terminie *facultas* należy wyróżnić znaczenie ścisłe (upoważnienie) i szerokie (uprawnienie).

Jak już zaznaczono, upoważnienie habitualne to kompetencja, czyli upoważnienie, udzielone *ab homine* (nie zaś *a iure*)⁴², bezpośrednio ze względu na urząd kościelny jako taki⁴³. W ten sposób upoważnienia habitualne są udzielane dla ogółu spraw lub na czas nieokreślony, jakkolwiek nie są związane *ipso iure* z urzędem kościelnym⁴⁴. Przez to upoważnienia habitualne nie mogą być określane jako władza

---

Iuris Canonici exhibitarum, cum responsionibus a Secretaria et Consutoribus datis (Patribus Commissionis stricte reservata), Città del Vaticano 1981, s. 41, ad can. 129.

³⁸ Tak zwłaszcza co do skreślenia słów „salvis praescriptis §§ 2 et 3” w § 1 oraz co do zmian stylistycznych i gramatycznych w § 2 i 3 w projekcie kan. 132 z 1982 roku; por. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Codex Iuris Canonici. Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, E Civitate Vaticana 25 martii 1982, s. 21, can. 132.

³⁹ Do pominięcia § 3 doszło na etapie konsultacji w małym *coetus* pod przewodnictwem papieża Jana Pawła II w 1982 roku.

⁴⁰ Por. wyżej, II.3.

⁴¹ Por. J. García Martín, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Venezia 2015, s. 659–661.

⁴² Por. J. M. Huels, *Privilege...*, dz. cyt., s. 231–232, wskazując na odmienne – mniejszościowe – stanowiska w literaturze. Ponadto zob. niżej, III.3.1.

⁴³ Zob. wyżej, I.3.2.

⁴⁴ Por. De Paolis, D'Auria, *Le Norme...*, dz. cyt., s. 432; J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 193.

zwyczajna i dlatego ustawodawca kościelny nakazuje stosować do nich przepisy o władzy delegowanej (por. kan. 132 § 1 CIC; 982 § 1 CCEO)⁴⁵.

Wydaje się, że to określenie upoważnienia habitualnego należy przyjąć, z tym jednak zastrzeżeniem, że odnosi się ono do upoważnienia habitualnego *sensu stricto*, czyli udzielanego ze względu na piastowanie urzędu kościelnego.

Jako przykłady tych upoważnień habitualnych można podać: upoważnienia przyznane legatom papieskim w 1999 roku oraz w 1999 roku przez dykasterie Kurii Rzymskiej⁴⁶, upoważnienia udzielone przez Benedykta XVI w 2009 roku prefektowi Kongregacji ds. Duchowieństwa co do pewnych spraw karnych⁴⁷, upoważnienia udzielane przez biskupa diecezjalnego swoim współpracownikom. W sprawach karnych, jeszcze przed rządem art. 7 § 3 motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* Jana Pawła II z 30 kwietnia 2001 roku (art. 9 § 3 *Normae de gravioribus delictis* z 15 lipca 2010 roku), papież udzielił 15 maja 1998 roku prefektowi Kongregacji Nauki Wiary upoważnienia habitualnego⁴⁸, aby móc delegować władzę rządzenia w funkcji sądowniczej, a to ze względu na kan. 135 § 3 CIC. Przykładem upoważnień habitualnych⁴⁹ są te upoważnienia „nadzwyczajne” (*facoltà straordinarie*)

⁴⁵ Na temat świadomości tego w rozwoju historycznym zob. wyżej, II.2.

⁴⁶ Por. Congregatio pro Episcopis, *Index Facultatum Legatis Pontificiis tributarum*, Città del Vaticano 1986, tłum. z łaciny na włoski on-line: http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/sine-dاتا,_Absens,_Index_Facultatum_Legatis_Pontificiis_Tributarum,_IT.pdf (26.03.2016); Congregatio pro Gentium Evangelizatione, *Index Facultatum Legatis Pontificiis in territoriis missionum tributarum*, Città del Vaticano 1999.

⁴⁷ Zob. Congregazione per il Clero, Lettera circolare *In data 30 gennaio*, Prot. N. 2009 0556, sulle alcune potestà ricevute dal Sommo Pontefice, 18.04.2009, [w:] *Enchiridion Vaticanum*, vol. 26: *Documenti ufficiali della Santa Sede (2009-2010)*, a cura di L. Grasselli, Bologna 2012, s. 286-297, nb. 407-450; Congregazione per il Clero, Lettera circolare *Facendo seguito* sulle linee procedurali per la trattazione dei casi oggetto delle Facoltà speciali, unitamente all'elenco dei documenti necessari al completamento dell'istruttoria nella fase locale, 17.03.2010, [w:] *Enchiridion Vaticanum*, vol. 26, dz. cyt., s. 1173-1181, nb. 1717-1734; tłumaczenie polskie w: „Prawo Kanoniczne” 54 (2011) nr 3-4, s. 68-76.

⁴⁸ Por. Congregazione per la Dottrina della Fede, Rescritto „ex audientia Sanctissimi” sulla facoltà abituale del Prefetto di delegare la potestà giudiziaria della Congregazione, 15.05.1998, cyt. za: J. Llobell, *Il giusto processo penale nella Chiesa e gli interventi (recenti) della Santa Sede*, „Archivio Giuridico” 232 (2012) z. 2, s. 165-224, s. 215, przyp. 122, także on-line: <http://bibliotecanica.net/docsai/btcain.pdf> (18.03.2016).

⁴⁹ Tak, bardzo ostrożnie („pare che”), twierdzi E. Baura, *La legge propria della Segnatura Apostolica: le sanzioni disciplinari, i ricorsi gerarchici, le dichiarazioni di nullità del matrimonio*, [w:] *La lex propria del S.T. della Segnatura Apostolica*, a cura di P. A. Bonnet, C. Gullo, Città del Vaticano 2010, s. 337-371, cyt. według wersji <http://bibliotecanica.net/docsak/btcakc.pdf> (18.03.2016), s. 11-12 z przyp. 29.

dyscyplinarne, które otrzymał dziekan Roty Rzymskiej w drodze reskryptu *ex audentia Sanctissimi* z października 2008 roku⁵⁰, a ponadto wydane 7 grudnia 2015 roku przez papieża Franciszka w związku z procesami o stwierdzenie nieważności małżeństwa⁵¹.

3.1.2. *Uprawnienia habitualne sensu largo*

Są jednak i takie *facultates habituales*, które można nazwać *sensu largo*, a które nie są związane z urzędem kościelnym, a dotyczą raczej ważnego administrowania sakramentów⁵². W języku polskim tego typu normę kompetencyjną lepiej oddać terminem „uprawnienie (a nie: upoważnienie) habitualne”⁵³, jakkolwiek traci się w ten sposób łacińską jedność terminologiczną związaną ze słowem *facultas*. Ta wada jest jednak – jak się niżej okaże – pozorna.

Do tego typu uprawnień habitualnych należy zaliczyć następujące uprawnienia: do słuchania spowiedzi (por. kan. 967 § 2 CIC), do udzielania sakramentu bierzmowania przez prezbitera (por. kan. 883 CIC), do przepowiadania słowa Bożego (por. kan. 764 CIC), do asystowania przy małżeństwach (por. kan. 1109 CIC) itp.

Trzeba wszakże zaznaczyć, że sam ustawodawca kościelny unika nazywania tych uprawnień „habitualnymi”. Uwaga ta dotyczy również uprawnienia **habitualnego** do spowiadania; w istocie rzeczy nawet w tym przypadku ustawodawca kościelny nie posługuje się terminem *facultas habitualis* z kan. 132 CIC, lecz „*facultas confessiones habitualiter excipiendi*” (por. kan. 967 § 2, 971, 973 CIC). Tym bardziej zatem tego typu *facultates* (uprawnienia) nazywać „habitualnymi” tylko w znaczeniu szerokim czy niewłaściwym, stosując również do nich przepisy o władzy delegowanej. Z tego powodu dalszy komentarz odnosi się tylko do upoważnień habitualnych *sensu stricto*.

---

⁵⁰ Publikowane w: „Quaderni dello Studio Rotale” 18 (2008), s. 97. Ponadto – wraz z wykazem historycznym – zob. J. Llobell, *Novità procedurali riguardanti la Rota Romana: le facultà speciali*, „Stato, Chiesa e pluralismo confessionale. Rivista telematica” 2013 nr 32, www.statoe_chiesa.it, s. 4–6.

⁵¹ Por. Francesco, Rescritto „ex audentia” *L'entrata in vigore sul compimento e l'osservanza della nuova legge del processo matrimoniale*, 7.12.2015, „Bollettino – Sala Stampe della Santa Sede” nr 0981 z 11.12.2015; „L'Osservatore Romano” z 12.12.2015, s. 8.

⁵² Zob. tzw. *facoltà ministeriali*; por. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 191, przyp. 12. W podobnym tonie, wyróżniając w oparciu o kryterium przedmiotowe, *facultates jurisdictionales* i *non jurisdictionales*, wypowiada się G. Michiels, *Normae...*, dz. cyt., s. 434; J. M. Huels, *Privilege...*, dz. cyt., s. 229.

⁵³ Zob. wyżej, I.3.3.

3.1.3. *Habitualność*

Podkreślenie w samym terminie, że chodzi o upoważnienie **habitualne**, wskazuje na dwa elementy charakterystyczne, częściowo już wspomniane⁵⁴:

- element negatywny: z instytucji tej wyłącza się upoważnienie udzielane dla załatwienia określonej sprawy lub spraw (delegacja *ad casum*; por. kan. 137 § 1–3 CIC);
- element pozytywny: wskazuje się na pewną stabilność, trwałość i nieokreśloność o charakterze abstrakcyjnym, a nie konkretnym samego upoważnienia (por. kan. 132 § 2, 479 § 3 CIC; 982 § 2, 248 § 2 CCEO)⁵⁵.

3.2. Konstrukcja prawna upoważnienia habitualnego *sensu stricto*

3.2.1. *Elementy konstrukcyjne instytucji*

Dla konstrukcji prawnej upoważnienia habitualnego *sensu stricto* mają duże znaczenie dwa zwłaszcza elementy⁵⁶:

- uprzedni stosunek hierarchiczny między dwoma podmiotami – wyższym (udzielającym upoważnienia habitualnego) i niższym (otrzymującym to upoważnienie);
- cel instytucji, czyli powiększenie kompetencji, związanych z danym urzędem kościelnym, które to kompetencje nie wynikają z regulacji konstytuującej ten urząd.

3.2.2. *Element uprzedniego stosunku hierarchicznego*

Element uprzedniego stosunku hierarchicznego łączy się z dwoma konsekwencjami.

Po pierwsze, zakłada element zaufania, typowy dla delegacji, z tym jednak, że zaufanie to umocowane jest w urzędzie kościelnym. Skoro podwładny piastuje dany urząd kościelny, to niejako domniemuje się, że można mieć do niego zaufanie

⁵⁴ Por. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 195.

⁵⁵ Podkreślenie tego elementu właśnie por. J. M. Huels, *Privilege...*, dz. cyt., s. 232, dzięki któremu zresztą definiuje upoważnienie habitualne jako „delegowane *ab homine* z możliwością stosowania trwałego” (J. M. Huels, *Privilege...*, dz. cyt., s. 232). Odpowiada temu pojęciu delegacja ogólna z kan. 1111 CIC (J. M. Huels, *Privilege...*, dz. cyt., s. 232).

⁵⁶ Zob. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 198–199.

i że nową kompetencję wykona dobrze. Tylko bowiem z tego względu – że piastuje ów urząd – zostaje mu udzielone upoważnienie habitualne⁵⁷.

Po drugie, stosunek hierarchiczny powoduje, że nie jest konieczna zgoda władnego, aby udzielenie upoważnienia habitualnego wywołało swoje skutki⁵⁸.

3.2.3. Element celowościowy

Z praktycznego punktu widzenia dzięki upoważnieniu habitualnemu następuje udzielenie nowych kompetencji bez zmiany ustawy kościelnej⁵⁹. Stąd upoważnienia habitualne są stosowane zwłaszcza w chwilach wielkich zmian organizacyjnych w Kościele, co miało miejsce na przykład w czasie Soboru Watykańskiego II i po nim⁶⁰.

3.3. Regulacje prawne

3.3.1. Dylemat ustawodawcy kościelnego: władza zwyczajna czy delegowana?

Dokonawszy teoretycznej analizy instytucji upoważnienia habitualnego, można zauważyć, że wykazuje ona pewne podobieństwa, ale i różnice tak wobec władzy zwyczajnej (a to ze względu na jej „habitualność”), jak i władzy delegowanej (a to z powodu cechy „upoważnienia”). Schematycznie można tę analizę przedstawić następująco⁶¹:

57 Por. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 198–199.

58 Zob. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 199–200.

59 Por. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 200.

60 Por. E. Labandeira, *Trattato...*, dz. cyt., s. 125. Przykładowo por. Secretaria Status, Rescriptum pontificium *Cum admotae* Supremis Moderatoribus Religionum clericalium iuris Pontificii atque Abbatibus Praesidibus Congregationum Monasticarum facultates quaedam ab Apostolica Sede delegantur, 6.11.1964, AAS 59 (1967), s. 374–378; Sacra Congregatio de Religiosis, Decretum *Religionum laicalium* de facultatibus, quae Supremis Moderatoribus Religionum laicalium iuris Pontificii tribuuntur, 31.05.1966, AAS 59 (1967), s. 362–364.

61 Zob. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 198. Inaczej, zwłaszcza odnośnie do możliwości udzielenia upoważnienia habitualnego *ipso iure*, wypowiada się J. García Martín, *Le norme generali...*, dz. cyt., s. 661. Ponadto zob. wyżej przyp. 42.

Upoważnienia habitualne a **władza zwyczajna**

Różnice:

1. upoważnienie habitualne jest udzielane *ab homine* (poprzez czynność prawną), a nie *a iure*, jak to ma miejsce w przypadku udzielenia urzędu kościelnego i władzy zwyczajnej z nim związanej.

Podobieństwa:

1. w obu wypadkach chodzi o kompetencje trwałe, nieokreślone w czasie ani co do liczby przypadków;
2. tak władza zwyczajna, jak i upoważnienie habitualne dotyczą urzędu kościelnego i są związane z tym urzędem jako takim;
3. u podstaw tak władzy zwyczajnej, jak i upoważnienia habitualnego leży uprzedni stosunek hierarchiczny.

Upoważnienia habitualne a **władza delegowana**

Podobieństwa:

1. upoważnienie habitualne jest czynnością *ab homine* podobnie jak delegacja *ab homine*;
2. podobny cel obu instytucji: poszerzenie kompetencji podmiotu upoważnionego czy delegowanego.

Różnice:

1. upoważnienie jest „habitualne”: wyklucza zatem możliwość udzielenia *ad casum*, co z kolei jest możliwe przy delegacji.

Jak widać, ustawodawca kościelny stanął przed trudnym zadaniem. Upoważnienie habitualne wymyka się bowiem spod jednoznacznej oceny, stając niejako okrakiem pomiędzy władzą rządzenia zwyczajną a delegowaną. Ustawodawca musiał więc postanowić, jaką regulację prawną zastosować do tak ujętej instytucji. Jak już była o tym mowa⁶², zdecydował się na odesłanie do przepisów o władzy delegowanej (por. kan. 132 § 1 CIC; 982 § 1 CCEO), zrywając z dotychczasowym ujęciem instytucji jako przywileju (por. kan. 66 CIC/17)⁶³.

3.3.2. Odesłanie do przepisów o władzy delegowanej

3.3.2.1. WPROWADZENIE

Przez techniczno-prawny zabieg odesłania do przepisów o władzy delegowanej ustawodawca postanowił, że do upoważnienia habitualnego mają zastosowanie następujące regulacje odnośnie do władzy delegowanej⁶⁴:

- postanowienia co do wykładni;
- rozkład ciężaru dowodu;
- nabywanie i utrata kompetencji.

⁶² Por. wyżej, II.2.

⁶³ Porównanie obu instytucji – przywileju i upoważnienia habitualnego – zob. J. M. Huels, *Privilege...*, dz. cyt., s. 237–238.

⁶⁴ Zob. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 204–206.

3.3.2.2. WYKŁADNIA I UDOWODNIENIE UPOWAŻNIENIA HABITUALNEGO

Przede wszystkim upoważnienie habitualne podlega wykładni szerokiej (por. kan. 138 CIC)⁶⁵.

Ponadto posiadanie kompetencji ma być udowodnione przez tego, kto cieszy się upoważnieniem habitualnym, gdyż to na nim spoczywa ciężar dowodu w myśl kan. 131 § 3 CIC. To postanowienie nie sprawia zazwyczaj kłopotów, ponieważ takie upoważnienia są zwykle publikowane i znane wszystkim zainteresowanym⁶⁶.

3.3.2.3. NABYWANIE I UTRATA UPOWAŻNIENIA HABITUALNEGO

Nabywanie i utrata upoważnienia habitualnego odbywa się zgodnie z regulacjami o władzy delegowanej, ale z trzema zastrzeżeniami.

Po pierwsze, upoważnienie habitualne nie musi być przyjęte, aby wywołać swój skutek. Jak stanowi wyraźnie ustawa, jest **udzielane** (*concessio, concessa* – kan. 132 § 2 CIC; 982 § 2 CCEO), ale nie musi być **zaakceptowane** czy **przyjęte**. W tym miejscu należy przypomnieć założenie teoretyczne tej instytucji, oparte przecież na stosunku hierarchicznym⁶⁷. Podwładny ma spełnić swój obowiązek, związany z pełnieniem urzędu kościelnego.

Jeśli chodzi o upoważnienia habitualne udzielane poszczególnym dykasteriom Kurii Rzymskiej przez papieża jako **specjalne**, to rządzą się one szczególną procedurą, opisaną w art. 126 bis Regulaminu generalnego Kurii Rzymskiej. Zainteresowana dykasteria zwraca się z prośbą zawierającą projekt i uzasadnienie upoważnień specjalnych, za pośrednictwem Sekretariatu Stanu, który konsultuje prośbę z innymi dykasteriami oraz z Papieską Radą dla Tekstów Prawnych⁶⁸.

Po drugie, utrata upoważnienia habitualnego jest unormowana przez kan. 142 § 1 CIC⁶⁹ (kan. 992 § 2 CCEO), z wyłączeniem jednak przypadku pierwszego i dru-

---

⁶⁵ Tak też, jeszcze pod rządem kan. 66 CIC/17, wypowiada się G. Michiels, *Normae...*, dz. cyt., s. 441–442. Inaczej, wskazując, że przywilej podlega wykładni rozszerzającej (por. obecnie kan. 77 CIC, *pars secunda*), a upoważnienie – ścisłej, biorąc pod uwagę, że udziela się go aktem administracyjnym poszczególnym, twierdzi M. Martinelli, *L'origine...*, dz. cyt., s. 18–19.

⁶⁶ Por. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 204.

⁶⁷ Zob. tamże, s. 205.

⁶⁸ Por. Segreteria di Stato, Rescritto „ex audientia SS.mi” *Il Santo Padre* di approvazione dell'art. 126 bis del „Regolamento Generale della Curia Romana”, 7.02.2011, AAS 103 (2011), s. 127–128.

⁶⁹ Przepis ów stanowi w tłumaczeniu polskim (kursywa, zaznaczająca przypadki wyłączone oddzielnie do upoważnień habitualnych – P. S.): „Kan. 142 – § 1. Władza delegowana wygasa: *po wykonaniu zlecenia; po upływie czasu lub po wyczerpaniu ilości spraw, dla których była udzielona*; na skutek ustania przyczyny celowej delegacji; przez odwołanie dokonane przez delegującego i podane bezpośrednio do wiadomości delegowanego, a także w wypadku rezygnacji ze strony delegowanego, po po-

giego. Przypadki te bowiem dotyczą delegacji szczegółowej, a nie ogólnej, do której z kolei jest podobne upoważnienie habitualne.

Po trzecie wreszcie, charakterystyczne dla upoważnienia habitualnego jest to, że związane jest ono z urzędem kościelnym. Stąd ustępujący z urzędu traci upoważnienie habitualne z chwilą utraty tegoż urzędu kościelnego (por. kan. 143 § 1 CIC; 991 § 1 CCEO), a nabywa je następca na tym urzędzie (odnośnie do następców ordynariuszy lub hierarchów – por. kan. 132 § 2 CCIC; 982 § 2 CCEO)⁷⁰.

3.3.3. Trudności

Upoważnienie habitualne jako instytucja prawa kanonicznego rodzi pewne trudności. Przede wszystkim w praktyce nie odróżnia się upoważnienia habitualnego *sensu stricto* od tego (uprawnienia) *sensu largo*. Brak tego teoretycznego rozróżnienia oznacza problem ze stosowaniem czy nawet stanowieniem norm.

Upoważnienie habitualne *sensu stricto* jest związane z urzędem kościelnym, stając się niejako kompetencją zwyczajną tegoż urzędu⁷¹. Z tych założeń wynika regulacja kan. 479 § 3 CIC⁷², pozwalająca wikariuszowi generalnemu i biskupiemu, w ramach ich kompetencji, na wykonywanie tychże upoważnień, przyznanych biskupowi diecezjalnemu przez Stolicę Apostolską.

Dlatego – jako że upoważnienie habitualne jest udzielane ze względu na urząd kościelny, a nie przymioty osobiste podmiotu władzy⁷³ – upoważnienie habitualne jest przyznawane trwale, aż do odwołania⁷⁴. Ewentualne ograniczenia czasowe tych upoważnień są niezgodne z konstrukcją prawną tej instytucji i nie zmieniają

---

wiadomieniu delegującego i jej przyjęciu; nie zaś w wyniku wygaśnięcia władzy delegującego, chyba że co innego wynika z dołączonych klauzul”.

⁷⁰ Por. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 206; J. M. Huels, *Privilege...*, dz. cyt., s. 230–231 (podkreślając, że kan. 132 § 2 CIC dotyczy tylko ordynariuszy).

⁷¹ Por. J. García Martín, *Le norme generali...*, dz. cyt., s. 666; V. De Poalis, A. D'Auria, *Le norme generali...*, dz. cyt., 432–433.

⁷² Przepis ten w tłumaczeniu polskim (poprawionym) brzmi: „Kan. 479 – § 3. Wikariuszowi generalnemu oraz wikariuszowi biskupiemu, w zakresie jego kompetencji, przysługują także upoważnienia habitualne, udzielone biskupowi przez Stolicę Apostolską, jak również wykonywanie reskryptów, chyba że co innego wyraźnie zastrzeżono albo został udzielony ze względu na osobę biskupa diecezjalnego”.

⁷³ Zob. J. González Ayesta, *La specificità...*, dz. cyt., s. 196.

⁷⁴ Por. J. García Martín, *Le norme generali...*, dz. cyt., s. 666.

ich oceny teoretycznoprawnej. Są jednak możliwe ze względu na podobieństwa do władzy delegowanej i zdarzają się zwłaszcza w praktyce Kurii Rzymskiej⁷⁵.

Podobnie zaciemniają konstrukcję upoważnień habitualnych elementy personalne (ich udzielenie ze względu na przymioty osobiste podmiotu) czy też szczególne dyspozycje udzielającego tych upoważnień (np. ograniczenia do numeru spraw czy do określonego czasu ich skuteczności). Niestety, błąd ten znalazł się w kan. 132 § 2 CIC i szczęśliwie uniknięto go w analogicznym przepisie kodeksu wschodniego (por. kan. 982 § 2 CCEO). Ponownie powtórzono go jednak w kan. 479 § 3 CIC *in fine*, co nie dziwi wobec normy zawartej w kan. 132 § 2 CIC *in princ.* Zaskakuje jednak niekonsekwencja ustawodawcy kodeksu wschodniego, który mimo poprawnej treści kan. 982 § 2 CCEO umieszcza krytykowane elementy w kan. 248 § 2 CCEO *in fine*, powtarzając postanowienie (i błąd) ustawodawcy łacińskiego z kan. 479 § 3 CIC *in fine*.

W końcu krytyce należy poddać ostatnią praktykę Kurii Rzymskiej, która za papieża Franciszka potwierdziła obowiązywalność upoważnień habitualnych udzielonych prefektowi Kongregacji dla Duchowieństwa w 2009 roku przez papieża Benedykta XVI. Zgodnie z kan. 142 § 1 *in fine* w zw. z kan. 132 § 1 CIC te upoważnienia habitualne nie straciły mocy w związku z rezygnacją papieża z urzędu. Co prawda, takiej praktyki można by bronić, gdyż nastąpiła też zmiana prefekta na urządzenie, a wątpliwe mogłoby być stosowanie *per analogiam* kan. 132 § 2 CIC *in fine*, który reguluje podobną kwestię.

Na marginesie warto zauważyć, że podczas *sede vacante* Stolicy Piotrowej stojący na czele dykasterii Kurii Rzymskiej nie mogą korzystać z upoważnień habitualnych, które zostały im udzielone właśnie w związku z pełnieniem tego urzędu kościelnego. Skoro tracą ten urząd z chwilą wakatu na Stolicy Piotrowej (por. nr 14,1 konstytucji *Universi dominici gregis*), nie można w oparciu o te upoważnienia habitualne rozpatrywać spraw⁷⁶.

Dokonawszy wstępnej analizy upoważnień habitualnych jako normy kompetencyjnej, prześledziwszy ewolucję historyczną przepisów oraz przyjrawszy się

---

⁷⁵ Nawet nazwanie tych upoważnień habitualnych pięcio-, dziesięcio- czy dwudziestoletnimi nie zmienia ich charakteru prawnego. Por. E. Labandeira, *Trattato...*, dz. cyt., s. 126, powołując się na: *Sacra Congregatio pro Episcopis, Facultates quinquennales Ordinariis locorum*, 1.01.1968, Città del Vaticano 1968).

⁷⁶ Por. J. Miñambres, *Il governo della Chiesa durante la vacanza della sede romana e l'elezione del Romano Pontefice*, „*Ius Ecclesiae*” 8 (1996), s. 713–729, cyt. według wersji on-line: <http://biblioteca-cononica.net/docsaj/btcaja.pdf> (18.02.2016), s. 4.

elementom konstrukcyjnym komentowanej instytucji kanonicznoprawnej, można stwierdzić, że rozwój tej instytucji prawa kanonicznego jeszcze się nie zakończył. Doktryna prawa kanonicznego nie zdążyła zmierzyć się z szeregiem problemów. Czekają one wciąż na rozwiązanie – dla zbawienia dusz (por. kan. 1752 CIC).

SUMMARY

Habitual faculties (*facultates habituales*) – an introduction to the problematic

This article presents the problematic concerning habitual faculties (*facultates habituales*). The Author applies the concept of power-conferring norms or norms of competence from legal theory. There follows a presentation of the evolution of habitual faculties from a privilege (cf canon 66 of the 1917 Code) to the power of governance (cf canon 132 of the 1983 Code). According to the Author, the term *facultates* is ambiguous. He distinguishes *facultates* in a strict sense (only these are power-conferring and “habitual” in the sense of canon 132), from *facultates* in a larger sense (e.g. faculties to hear confessions). There are two structural elements: the existing hierarchical relationship between the higher and lower instances, and the objective, i.e. the enlargement of the competence of the lower instance. The Author comments on these elements and, finally, presents some difficulties to be solved.

Keywords: habitual faculties, can. 132, Code of Canon Law 1983

Upoważnienia habitualne (*facultates habituales*) – wprowadzenie do problematyki

Artykuł przedstawia problematykę dotyczącą upoważnień habitualnych (*facultates habituales*). Autor odwołuje się do koncepcji norm kompetencyjnych z teorii prawa. Następnie ukazuje ewolucję upoważnień habitualnych od przywileju (por. kan. 66 kodeksu z 1917 roku) do władzy rządzenia (por. kan. 132 kodeksu z 1983 roku). Według autora termin *facultates* jest niejednoznaczny. Odróżnia on *facultates* w sensie ścisłym (tylko te są kompetencyjne i „habitualne” w rozumieniu kan. 132) od *facultates* w sensie szerokim (np. uprawnienie do słuchania spowiedzi). Są dwa elementy konstrukcyjne upoważnień habitualnych – uprzedni stosunek hierarchiczny między podmiotem wyższym i niższym w strukturze oraz cel, tj. poszerzenie kompetencji podmiotu niższego. Autor komentuje te elementy, a w końcu przedstawia pewne trudności, które domagają się rozwiązania.

Słowa kluczowe: upoważnienia habitualne, kan. 132, kodeks prawa kanonicznego 1983

BIBLIOGRAFIA

Źródła

1. *Codex Iuris Canonici*, Pii X P.M. iussu digestus, Benedicti P. XV auctoritate promulgatus, AAS 9 (1917/II), s. 1–521.
2. Sacra Congregatio Consistorialis, Decretum *Proxima sacra* circa quasdam Ordinariorum facultates, 25.04.1918, AAS 10 (1918), s. 190–192.
3. Sacra Congregatio Consistorialis, Responsum de facultate applicandi missas in favorem seminariorum, 1.07.1918, AAS 10 (1918), s. 325.
4. Pius XI, Motu proprio *Post datam* de Ordinariorum facultatibus quinquennialibus, 20.04.1923, AAS 15 (1923), s. 193–194.
5. Secretaria Status, Rescriptum pontificium *Cum admotae* Supremis Moderatoribus Religionum clericalium iuris Pontificii atque Abbatibus Praesidibus Congregationum Monasticarum facultates quaedam ab Apostolica Sede delegantur, 6.11.1964, AAS 59 (1967), s. 374–378.
6. Sacra Congregatio de Religiosis, Decretum *Religionum laicalium* de facultatibus, quae Supremis Moderatoribus Religionum laicalium iuris Pontificii tribuuntur, 31.05.1966, AAS 59 (1967), s. 362–364.
7. Paulus VI, Litterae apostolicae motu proprio datae *Ecclesiae Sanctae* Normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur, 6.08.1966, AAS 58 (1966) s. 757–787; tłumaczenie z łaciny na polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 138–155.
8. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Sessio III (diebus 19–23 februarii 1968 habita)*, „Communicationes” 19 (1987) nr 1, s. 19–67.
9. Coetus studii „De Personis physicis et moralibus” (olim: „De Quaestionibus specialibus Libri II”), *Sessio VII (diebus 26–30 aprilis 1971 habita)*, „Communicationes” 22 (1990) nr 1, s. 12–35.
10. Coetus studiorum recognoscendis Normis Generalibus Codicis, *Canones approbati a Coetu „De Normis Generalibus”*, aprile 1973, „Communicationes” 22 (1990) nr 2, s. 259–275.
11. Coetus studii „De Normis generalibus deque Personis physicis et iuridicis”, *Schema Canonum Libri Primi: Normae generales*, Romae 1974, także w: „Communicationes” 23 (1993) nr 1, s. 72–107.
12. Coetus studii « De Normis generalibus deque Personis physicis et iuridicis », *Sessio XIII (diebus 13–17 maii a. 1974 habita)*, Comm 23 (1993) nr 1, s. 22–71.

13. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema canonum Libri I De Normis Generalibus (Reservatum)*, Città del Vaticano 1977.
14. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio II (dd. 23–27 octobris a. 1979 habita)*, „Communicationes” 23 (1991) nr 2, s. 166–210.
15. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio III (dd. 26 nov. – 1 dec. 1979 habita)*, „Communicationes” 23 (1991) nr 2, s. 211–243.
16. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema Codicis Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recognitum (Patribus Commissionis reservatum)*, Città del Vaticano 1980.
17. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Relatio complectens synthesim animadversionum ab Em.mis et Exc.mis Patribus Commissionis ad novissimum schema Codicis Iuris Canonici exhibitarum, cum responsionibus a Secretaria et Consutoribus datis (Patribus Commissionis stricte reservata)*, Città del Vaticano 1981.
18. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Codex Iuris Canonici. Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, E Civitate Vaticana 25 martii 1982.
19. *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 75 (1983/II) III–XXX, s. 1–317.
20. Congregatio pro Episcopis, *Index Facultatum Legatis Pontificiis tributarum*, Città del Vaticano 1986, tłum. z łaciny na włoski on-line: http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/sine-data,_Absens,_Index_Facultatum_Legatis_Pontificiis_Tributarum,_IT.pdf (26.03.2016).
21. *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 18.10.1990, AAS 82 (1990), s. 1045–1364.
22. Ioannes Paulus II, Litterae apostolicae motu proprio datae *Sacramentorum sanctitatis tutela quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgantur*, 30.04.2001, AAS 93 (2001), s. 737–739.
23. Congregazione per il Clero, Lettera circolare *In data 30 gennaio*, Prot. N. 2009 0556, sulle alcune potestà ricevute dal Sommo Pontefice, 18.04.2009, [w:] *Enchiridion Vaticanum*, vol. 26: *Documenti ufficiali della Santa Sede (2009–2010)*, a cura di L. Grasselli, Bologna 2012, s. 286–297, nb. 407–450.
24. Segreteria di Stato, Rescritto „ex audientia SS.mi” *Il Santo Padre di approvazione dell’art. 126 bis del „Regolamento Generale della Curia Romana”*, 7.02.2011, AAS 103 (2011) s. 127–128.

25. Congregazione per il Clero, Lettera circolare *Facendo seguito* sulle linee procedurali per la trattazione dei casi oggetto delle Facoltà speciali, unitamente all'elenco dei documenti necessari al completamento dell'istruttoria nella fase locale, 17.03.2010, [w:] *Enchiridion Vaticanum*, vol. 26: *Documenti ufficiali della Santa Sede (2009–2010)*, a cura di L. Grasselli, Bologna 2012, s. 1173–1181, nb. 1717–1734; tłumaczenie polskie w: „Prawo Kanoniczne” 54 (2011) nr 3–4, s. 68–76.

26. Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de gravioribus delictis*, 21.05.2010, AAS 102 (2010), s. 419–434.

27. Ioannes Paulus II, *Constitutio apostolica Universi dominici gregis* de Sede Apostolica vacante deque Romani Pontificis electione, 22.02.1996, AAS 88 (1996), s. 305–343; zmiany: Benedictus XVI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Constitutione apostolica* de aliquibus mutationibus in normis de electione Romani Pontificis, 11.06.2007, AAS 99 (2007), s. 776–777; Benedictus XVI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Normas nonnullas de nonnullis mutationibus in normis ad electionem Romani Pontificis attinentibus*, 22.02.2013, AAS 105 (2013), s. 253–257.

28. Francesco, Rescritto „ex audientia” *L'entrata in vigore* sul compimento e l'osservanza della nuova legge del processo matrimoniale, 7.12.2015, „Bollettino – Sala Stampe della Santa Sede” nr 0981 z 11.12.2015; „L'Osservatore Romano” z 12.12.2015, s. 8.

Literatura

29. Canosa J., *Nota: Segretario di Stato: Rescritto „ex audientia Sanctissimi” di conferma di alcune „facoltà straordinarie” al Decano della Rota Romano, 30 settembre 1995*, „Ius Ecclesiae” 9 (1997) nr 1, s. 377–381.

30. De Poalis V., D'Auria A., *Le norme generali. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro Primo*, Città del Vaticano 2008.

31. García Martín J., *Facultades concedidas a los legados pontificios per la „Congregación para la evangelización de los pueblos”*, „Commentarium pro Religiosis et Missionariis” 82 (2001) nr 3–4, s. 317–343.

32. García Martín J., *Le facoltà abituali secondo la disciplina canonica*, „Apollinaris” 74 (2001), s. 659–687.

33. García Martín J., *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Venezia 2015.

34. González Ayesta J., *La specificità delle „facoltà abituali” all'interno della delega (can. 132 CIC '83)*, „Ius Ecclesiae” 12 (2000) nr 1, s. 187–208.

35. Huels J. M., *Permissions, authorizations and faculties in canon law*, „Studia Canonica” 36 (2002) nr 1, s. 25–58.

36. Huels J. M., *Privilege, faculty, indult, derogation. Diverse uses and disputed questions*, „The Jurist” 63 (2003) nr 2, s. 213–252.

37. *Kodeks prawa kanonicznego [z 1917 r., kan. 1–86]*, tłum. z łaciny S. Biskupski, „Prawo Kanoniczne” 1 (1958) nr 1–2, s. 3–28.
38. Kroczek P., *The art of legislation: the principles of lawgiving in the Church*, Kraków 2011.
39. Kroczek P., *Teologiczne podstawy reguł sensu czynności konwencjonalnych i norm kompetencyjnych w prawie kanonicznym i ich konsekwencje dla decyzji prawodawczych*, „Annales Canonici” 9 (2013), s. 55–73.
40. Labandeira E., *Trattato di diritto amministrativo canonico*, Milano 1994.
41. Llobell J., *Novità procedurali riguardanti la Rota Romana: le facoltà speciali*, „Stato, Chiese e pluralismo confessionale. Rivista telematica” 2013 nr 32, www.statoechiese.it, s. 1–34.
42. Martinelli M., *L'origine e lo sviluppo delle „Facoltà speciali” di Propaganda Fide. Aspetti storici*, „Ius Missionale” 2 (2008), s. 11–37.
43. Michiels G., *Normae Generales Iuris Canonici. Commentarius Libri I Codicis Iuris Canonici*, t. 2, Lublin 1929.
44. Michiels G., *Principia generalia de personis in ecclesia: commentarium libri II Codicis juris canonici canones praeliminares 87–106*, Parisiis–Tornaci–Romae 1955.
45. Miñambres J., *Il governo della Chiesa durante la vacanza della sede romana e l'elezione del Romano Pontefice*, „Ius Ecclesiae” 8 (1996) 713–729, cyt. według wersji on-line: <http://bibliotecanonica.net/docsaj/btcaja.pdf> (18.02.2016).
46. Peters E. N., *Incrementa in Progressu 1983 Codicis Iuris Canonici*, Montréal 2005.
47. Pinto P. V., *Diritto amministrativo canonico. La Chiesa: mistero e istituzione*, Bologna 2006.
48. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Authentice Interpretando, *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Fontium annotatione et indice analytico-alphabetico auctus*, Città del Vaticano 1989.
49. Skonieczny P., *Kościelny akt administracyjny według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Wprowadzenie dla prawników świeckich*, „Casus” 66 (2012) z. 4, s. 17–24; on-line: http://www.kolegium.krakow.pl/_files/Casus_nr_66.pdf (17.03.2016).
50. Skonieczny P., *Umowa powierzenia parafii instytucji zakonnemu: uwagi ogólne*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 28 (2014), s. 269–304; on-line: http://www.poznanskiestudia.amu.edu.pl/pliki/941288_ppst28all.pdf (17.03.2016).
51. Sobański R., *Teoria prawa kościelnego*, Warszawa 1992.
52. Sobański R., *Nauki podstawowe prawa kanonicznego*, t. 1: *Teoria prawa kanonicznego*, Warszawa 2001.

53. Wronkowska S., *Sytuacje wyznaczone przez normy prawne*, [w:] A. Redelbach, S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1992, s. 143–163.
54. Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002.

Aneks: prace legislacyjne nad kan. 132 CIC

CIC/17	Schema z 1968 ¹	Schemata z 1974 ² oraz 1977 ³	Schema CIC z 1980 ⁴	Schema novissimum CIC z 1982 ⁵	CIC/83
Lib. I – Normae generales Tit. V – De privilegiis	Lib. I – Normae generales Tit. V – De Privilegiis	Lib. I – Normae generales Tit. III – De actibus administrativis singularibus Cap. IV – De Privilegiis	Lib. I – Normae generales Tit. VIII – De potestate regiminis	Lib. I – Normae generales Tit. VIII – De potestate regiminis	Lib. I – Normae generales Tit. VIII – De potestate regiminis
Can. 66. – § 1. Facultates habituales quae conceduntur vel in perpetuum aut ad praefinitum tempus aut ad certum numerum casuum, accensentur privilegiis praeter ius.	Can. 2 – § 1. Facultates habituales quae conceduntur aut in perpetuum aut ad praefinitum tempus aut ad certum numerum casuum, accensentur privilegiis praeter ius.	Can. 70 – § 1. Facultates habituales quae conceduntur aut in perpetuum aut ad praefinitum tempus aut ad certum numerum, accensetur privilegio praeter ius.	Can. 129 – § 1. Facultates habituales, salvo § § 2 et 3, reguntur praescriptis de potestate delegata.	Can. 132 – § 1. Facultates habituales [...] reguntur praescriptis de potestate delegata.	Can. 132 – § 1. Facultates habituales reguntur praescriptis de potestate delegata.
§ 2. Nisi in eorum concessione electa fuerit industria personae aut aliud expresse cautum sit aut electa industria personae, facultates habituales Episcopaliis, Episcopaliis concessae, non permittuntur resoluto iure Ordinarii cui concessae sunt, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad Ordinarios qui ipsi in regimine succedunt;	§ 2. Nisi in eorum concessione aliud expresse cautum sit aut electa industria personae, facultates habituales Episcopaliis concessae, non permittuntur resoluto iure Ordinarii cui concessae sunt, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad quemvis Ordinarius qui ipsi in regimine succedunt;	§ 2. Nisi in eius concessione aliud expresse cautum sit aut electa industria personae, facultates habituales [...] concessa, non permittuntur resoluto iure Ordinarii cui concessa est, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad quemvis Ordinarius qui ipsi in regimine succedit.	§ 2. Attamen nisi in eius concessione aliud expresse cautum sit aut electa industria personae, facultates habituales Ordinarii cui concessa est, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad quemvis Ordinarius qui ipsi in regimine succedit.	§ 2. Attamen nisi in eius concessione aliud expresse cautum sit industria personae, facultates habituales Ordinarii cui concessa non permittuntur resoluto iure Ordinarii cui concessa est, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad quemvis Ordinarius qui ipsi in regimine succedit.	§ 2. Attamen nisi in eius concessione aliud expresse cautum sit industria personae, facultates habituales Ordinarii cui concessa non permittuntur resoluto iure Ordinarii cui concessa est, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad quemvis Ordinarius qui ipsi in regimine succedit.

item concessae Episcopo competunt quoque Vicario Generali.	§ 3. Item, nisi aliud expresse cautum sit aut electa industria personae, facultates habituales Episcopo concessae competunt quoque Vicario Generali atque, intra fines suae competentiae, Vicario episcopali.	§ 3. Item, nisi aliud expresse cautum sit aut electa industria personae, facultas habitualis Episcopo concessa competit quoque Vicario generali atque, intra fines suae competentiae, Vicario episcopali.	§ 3. Item, nisi aliud expresse cautum sit aut electa industria personae, facultas habitualis Episcopo concessa competit quoque Vicario generali atque, intra fines suae competentiae, Vicario episcopali.	OMISSUS
§ 3. Concessa facultas secumfert alias quoque potestates ad illius usum sunt necessariae; quare dispensandi includitur etiam potestas absolventi a poenis ecclesiasticis, si quae forte obstant, sed ad effectum dumtaxat dispensationis consequendae.	§ 4. Concessa facultas alias quoque potestates secumfert quae ad illius usum sunt necessariae; quare concessa facultas habitualis potestatem etiam includit removendi obstacula, si quae sint, gratiae executionem impediunt, ad effectum dumtaxat gratiae consequendae.	OMISSUS	OMISSUS	OMISSUS

Legenda:

kursywa – zmiana brzmienia

[...] – słowa opuszczone

podkreślenie linią kropkowaną – zmiana szyku

Przypisy do aneksu

1 Tekst według Comm 19 (1987) nr 1, s. 102, powtórzone w: *Canones approbati a Coetu „De Normis Generalibus”*, aprile 1973, Comm 22 (1990) nr 2, s. 268–269. Wcześniejsze wersje robocze, zaproponowane konsultorom przez zastępcę sekretarza por. Comm 19 (1987) nr 1, s. 40, 48, 65.

2 Coetus studii „De Normis generalibus deque Personis physicis et iuridicis”, *Schema Canonum Libri Primi: Normae generales*, Romae 1974, także w: Comm 23 (1993) nr 1, s. 84–85, a następnie zaaprobowane jako kan. 77 na sesji XIII (13–17.05.1974) w: Comm 23 (1993) nr 1, s. 41. Tekst ten jest identyczny z publikowanym następnie projektem z 1977 (por. przyp. następujący).

3 Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema canonum Libri I De Normis Generalibus (Reservatum)*, Città del Vaticano 1977, s. 27–28, can. 76.

4 Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema Codicis Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recognitum* (Patribus Commissionis reservatum), Città del Vaticano 1980, s. 28, can. 129. Wcześniejsza wersja robocza por. Coetus studiorum „De Normis generalibus”, *Series Altera – Sessio III (dd. 26 nov. – 1 dec. 1979 habita)*, Comm 23 (1991) nr 2, s. 240, can. 98 bis § 1 i 3.

5 Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Codex Iuris Canonici. Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, E Civitate Vaticana 25 martii 1982, s. 21, can. 132.